Sóc docent: en què m'he de formar?

written by Albano de Alonso | 14 de March de 2023

Sóc docent: en què he de formar-me? Aquesta pregunta la fan anualment molts professionals del sector educatiu mentre es troben en actiu durant tota la seua carrera. Qualsevol que siga coneixedor del dia a dia d'un d'aquests treballadors sap que els que exerceixen es passen la jornada, entre altres menesters, fent classes, assistint a reunions, resolent complicades situacions de les seues tutories i, moltes vesprades –i fins i tot de vegades caps de setmana i part de l'estiu– formant-se per a millorar la seua praxi. És obligació, sí, però també parteix del nostre compromís ètic amb la societat.

L'oferta acreditada d'aquesta formació que es rep és dispar en funció del territori on ens trobem, però *més o menys*, i sense tindre en compte la que ofereixen entitats privades, es classifica en la que s'ofereix des de l'àmbit de l'administració educativa central (els cursos en línia de les diferents convocatòries de l'INTEF, fonamentalment) i la que està inclosa al ventall formatiu de les comunitats autonòmiques: des de la gestionada pels mateixos departaments en l'àmbit regional fins a les que cada centre inclou en el pla de formació anual, passant per la que es postula des dels centres de formació del professorat de cada zona.

Ara que hi torna a haver gran controvèrsia al voltant dels esborranys de les ordres que estableixen els requisits mínims que hauran de complir tots els plans d'estudi de Magisteri (formació inicial, en el moment de l'accés), cal recordar també el gran dèficit en aquest tipus de formació dels professionals de l'educació que, al final, senten que és quan aterren a les aules dels centres quan reben els veritables aprenentatges que necessiten tindre, ja que seran el context i les singularitats que es van trobant allò que els marcaran les necessitats del seu periple formatiu.

Fa uns dies, el *Foro* de Sevilla, constituït per docents de l'àmbit universitari de diferents punts geogràfics, llançava un Manifest en què promulgava de forma oberta el camí per a millorar les diferents polítiques educatives i connectar-les amb els problemes i necessitats del món contemporani. Hi defensen el sentit social de l'exercici de la formació contínua, entesa com a tasca col·lectiva: "el pont d'unió són els projectes comuns i la indagació col·laborativa de forma conjunta a la institució educativa i en el context on aquest treballa, així com la col·laboració entre universitats o institucions de formació del professorat en la formació permanent."

Sobre la formació com a tasca col·lectiva, precisament un dels components del *Foro* de Sevilla, Francisco Imbernón, indica en el seu llibre *Ser docente en una sociedad compleja* (Graó, 2017) el següent: "la formació individualista i aïllada pot originar experiències d'innovació a l'aula, no ho dubte, però difícilment crear una innovació de la institució educativa ja que, per a fer-ho, necessita la pràctica col·lectiva dels professionals." (p. 76).

És així. Molts ens adonem que, més enllà de les activitats

d’autoformació que se’ns plantegen des de fora (moltes d’elles telemàtiques, amb les deficiències que això comporta), quan més aprenem de la nostra professió és en compartir en contextos informals situacions de la nostra quotidianitat a les aules, amb els nostres companys i companyes de centre. De vegades fins i tot ho verbalitzem: “aprenc més en una conversa de passadís o en una xarrada a la cafeteria que en molts dels cursos de formació a què assistisc.”

Quan busquem una activitat formativa, sempre hem de tindre en compte que la docència eficaç al cent per cent, la fórmula màgica, és una quimera: allò que ens surt bé amb un grup en un centre, ens pot sortir malament amb un altre en un altre centre o fins i tot dins del mateix context educatiu. Depén, doncs, de situacions que no podem controlar. Per això, la formació que més funciona és la que parteix de les pràctiques dels companys i companyes que ens envolten, dels seus encerts i els seus errors, i sempre tenint en compte que serà una formació instantània, fugaç pel moment en què ens trobem. Podrà no ser vàlida, per això, per exemple, el curs següent, i més si canviem de centre.

L’era de la incertesa en què ens trobem ens ha de convertir en persones humils i assenyades a l’hora de buscar la formació més adequada. Ens ha de fer pensadors crítics del que fem, com ho fem i per què ho fem, escoltant altres veus en posades en comú, debats, claustres, grups de treball, fòrums telemàtics i xarxes socials, i entenent que la recepta perfecta no existeix quan parlem de treballar amb col·lectius socials. I un grup de Primària o de l’ESO és un col·lectiu social: heterogeni, divers i canviant, com la mateixa vida.

Per tant, si em preguntaren en què s’ha de formar un docent

de la societat actual, respondria que centrara les seues inclinacions en els desafiaments del món modern: la inclusió, l'ecologisme, la interculturalitat, l'educació digital crítica i els drets de la infància són temes que sempre hem de tindre presents.

A més, animaria en la meua resposta a embarcar-nos més no tant al "què" sinó al "com": buscar seminaris i comunitats de pràctica, xarxes col·laboratives, observació entre parells i programes de formació entre iguals que contribuïsquen a entendre la formació contínua com la creació d'espais dins dels centres i entre centres on col·legues animen altres col·legues a desenvolupar-se i crear junts pràctiques d'èxit. Tot plegat, en definitiva, dins una nova cultura participativa basada en la tolerància professional i en pràctiques reflexives sobre les nostres pròpies experiències. Perquè això, al final, és el que queda.